

پرورش گوسفند به روش پروار بندی

منظور از پروار بندی یعنی چاق کردن و کسب حداکثر اضافه وزن یا تولید لاشه جهت تامین

گوشت است.

پروار بندی به دو روش انجام می شود.

الف- پروار بندی در محیط محصور ب - پروار بندی در محیط آزاد و مرتع

روش اول یعنی پروار بندی در مکان های محصور و محدود به دو دسته زیر تقسیم می شود.

۱- نگهداری گوسفند پرواری در مکانهای مسقف که به صورت اغل یا سایه بان و حفاظ می باشد

۲- نگهداری گوسفند پرواری در محیط بدون سقف اما محصور که طبعاً هزینه کمتری دارد

روش دوم یعنی پروار بندی در محیط آزاد احتیاج به کارگر کمتری دارد ، کود دام میتواند

مستقیماً به مرتع باز گردد ، اما طبیعی است که میزان اضافه وزن کمتر باشد و مقداری انرژی

و مواد مغذی که باید در دام ها ذخیره گردد در راهپیمایی هدر می رود.

پروار بندی یکی از بهترین و مهمترین روش های تولید گوشت در تمام دنیا و از جمله کشور ماست

پروار بندی عبارت است از مدیریت و تغذیه مناسب دام ها جهت بدست آوردن اضافه وزن در

یک مدت یعنی با حد اقل هزینه. هدف از اضافه وزن تامین پروتئین حیوانی مورد نیاز انسان است

در این تعریف چند نکته قابل توجه وجود دارد.

۱- روش نگهداری و تغذیه دام های پرواری با سایر دام ها متفاوت است و توجه بیشتر را می

طلبد

۲- در یک زمان و دوره معین اعمال می شود

۳- بدست آوردن حد اکثر اضافه وزن مورد توجه است پس دام هایی که با سرعت بیشتری رشد

می کنند برای پروار بندی مناسب تر اند

۴- اصل توجه به حد اکثر بازده با حداقل هزینه ایجاب می کند حداقل امکان از نگهداری دام های مسن تر و بیمار که موجب ایجاد هزینه بیشتر و اتلاف مواد غذایی می شوند برای پروار بندی خود داری شود.

۵- هدف تامین پروتئین حیوانی است که عمدتاً در آن چه ما بنام عضله و گوشت می شناسیم وجود دارد بنابراین در پروار بندی به پرورش دام هایی توجه می شود که با سرعت رشد بیشتر به ذخیره بافت های عضلانی در مقایسه با بافت های دیگر می پردازد

مزایای پروار بندی:

مهمترین مزایای پروار بندی را می توان بدین صورت خلاصه کرد:

۱- تولید گوشت : دام های لاغر و سبک وزن پس از یک سری عملیات تبدیل به دام های

سنگین وزن شده و به عبارت دیگر به تولید افزوده خواهد شد

۲- مرغوبیت گوشت: گوشت دام های پروار دارای کیفیت بهتر از سایر دام هاست . هر قدر مقدار

عضله در مجموع لاشه بیشتر باشد مرغوبیت گوشت بیشتر است و به همین دلیل دام هایی

که چنین خصوصیتی را موجب می شوند برای نگهداری بهتر اند و آنها دام های جوان هست

اند.

۳- برگشت اص سرمایه و سود آن در کوتاه مدت: دوره پرار بندی حدود ۲ تا ۴ ماه است . پس

از فروش دامهای پرواری کل سرمایه و سود به سرمایه گزار بر می گردد .

۴- حفظ مراتع کشور

۵- استفاده از محصولات جنبی

۶- ایجاد اشتغال

انواع پرواربندی:

- ✓ - پروار بندی بره های شیری
- ✓ پروار بندی به روش مرتع
- ✓ پرواربندی بره های جوان : (معمولترین روش پرواربندی در ایران همین روش است)
- ✓ پروار بندی گوسفندان پیر

نکات قابل توجه در پروار بندی :

- ۱- تهیه و خرید دام مناسب در صورت امکان انتخاب نوع بره برای پروار بندی بره نواذ هایی انتخاب شوند که از نظر مقدار رشد و سرعت رشد قابلیت بالایی دارند مثل نواذ های مغانی کردی و شال
- ۲- رعایت نکات بهداشتی از جمله حداقل دو هفته قبل از شروع پروار بندی به بره ها داروهای ضد انگلی داده می شود همچنین در همین زمان بر علیه بیماری های انتروتوکسمی و اکسینه گردند .
- ۳- مخارج تغذیه همیشه بالاترین رقم هزینه را تشکیل می دهد لذا قبل از شروع پروار بندی مواد غذایی تهیه شده باشند
- ۴- هرگونه تغییر یا اضافه کردن مواد پرانروی یا با کیفیت و ماهیت متفاوت در جیره بره های پرواری نیز باید به تدریج و بنایی باشد.
- ۵- مدتی پس از پرواربندی بره هایی که رشد خوبی ندارند بایداز گله حذف شوند و به جای انها بره های جدید جایگزین شوند.

۶- مهمترین مسئله در پرواربندی تنظیم جیره و تغذیه با جیره تنظیمی در برنامه صحیح است.

ساختمان و تاسیسات:

پرورش گوسفند و بز نیاز به جایگاه و تجهیزات زیاد و پر خرج در مقایسه با گاو و طیور دارد. با این که سیستم های پرورش گوسفند متنوع و متعدداند اما به طور کلی در هر سیستم پرورشی ضرورت دارد گوسفند از تاثیر سو عوامل نا مساعد آب و هوایی محافظت گردد.

اصول جایگاه :

۱) قبل از احداث جایگاه باید اطلاعات کافی از شرایط جغرافیایی منطقه بدست آورد و محلی را انتخاب کرد که از زمین های اطراف بلند تر باشد

۲) گوسفند حیوانی است که حساسیت شدید به باد و کوران دارد لذا برای اسایش حیوان و نیز برای جلوگیری از انتشار بیماری ها باید جهت جایگاه حیوان بر خلاف وزش باد های موسمی منطقه و رو به افتاب باشد

۳) جایگاه باید به گونه ای احداث شود که بتوان رطوبت و درجه حرارت آن را کنترل نمود زیرا گوسفند در برابر هوای گرم و مرطوب حساس است و در نتیجه میل به تغذیه در او کاهش می یابد.

۴) به دلیل الودگی فاضلاب جایگاه گوسفند ، فضولات و نیز بیماری های مشترک بین انسان و دام لازم است جایگاه پرورش گوسفند دور از محل سکونت انسان ها باشد.

۵) محل جایگاه باید به گونه ای انتخابی شود که به راحتی به انبار علوفه دست رسی داشته باشد.

۶) باید جایگاه را با مصالحی ساخت که به منظور مبارزه با افات و امراض گوسفند قابل ضد عفونی کردن باشد

مشخصات گوسفند پرواری:

چون هدف از پرواربندی، تولید کم هزینه و اقتصادی گوشت است، لذا باید به موارد زیر توجه شود

۱- نژادهای سنگین وزن مانند نژاد مهربانی برای پرواربندی مناسب بوده زیرا قدرت رشد بیش تری دارند.

۲- گوسفند های کوتاه اندام برای پرواربندی بسیار مناسب می باشند. این گروه دارای سینه ای عریض و مربعی شکل بوده و دست و پای آن ها کوتاه و نزدیک به زمین است.

۳- بهترین سن برای شروع پرواربندی سن ۴ تا ۵ ماهگی و پایان آن ۸ تا ۹ ماهگی است. در این محدوده سنی، گوسفندان بهترین بازده تغذیه ای را دارند.

خصوصیات گوسفند نژاد مهربان:

این نژاد جزء گوسفندان سنگین وزن کشور وزادگاه اصلی آن، منطقه کبودرآهنگ دراستان همدان است. بدن این گوسفند بجز در ناحیه زیر گلو و زیر شکم پوشیده از پشم و عمدتاً رنگ آن قهوه ای تا خرمایی می باشد. استخوان بینی برآمده، چشم ها مورب، سوراخ بینی گود و نزدیک، به هم، گوش لاله ای شکل و دنبالچه دوکی شکل با دنبه پیوسته از مشخصات ظاهری این نژاد است.

تغذیه گوسفند پرواری نژاد مهربان:

گوسفند پرواری برای زنده ماندن به مقداری غذا نیاز دارد که به آن جیره نگهداری می گویند. هم چنین به میزان غذایی که دام برای تولید گوشت مصرف می نماید جیره تولیدی می گویند. لذا در دام پرواری نیاز غذایی آن جمع جیره نگهداری و جیره تولیدی می باشد. مواد خوراکی مورد استفاده تغذیه گوسفند، علوفه های سبز، ریشه و غده محصولات، مازاد محصولات کشاورزی و مازاد کارخانجات صنایع تبدیلی کشاورزی می باشد. علوفه های سبز، دارای حجم زیاد، فیبر

فراوان وانرژی کمی هستند و برای تغذیه گوسفند پرواری به تنهایی قابل استفاده نمی باشند. بنابراین از مواد دیگری که دارای انرژی زیاد، حجم و فیبر کم هستند و به آن مواد کنسانتره گفته می شود، بایستی به عنوان مکمل غذایی استفاده گردد.

مواد قابل استفاده در تغذیه گوسفند پرواری

۱-دانه جو اگر بصورت بلغوری خورنده شود، یکی از منابع تامین انرژی برای دام است
۲-کاه ساقه خشک تیره غلات و حبوبات است که پس از کوبیدن و جدا کردن دانه بدست می آید. از نظر مواد غذایی بسیار ضعیف است. برای گوسفند پرواری کاه بایستی با کود اوره غنی سازی شود.

۳-سبوس، غشاء خارجی دانه غلات است که ارزش غذایی زیادی دارد، برای دام سهل الهضم و ملین و دارای فسفر زیادی است

۴-کنجاله مازاد کارخانجات روغن کشی بوده که مهم ترین آن، کنجاله تخم پنبه و کنجاله سویا است. این ماده پروتئین زیادی دارد و یکی از اساسی ترین مواد درخوراک گوسفند پرواری می باشد

۵-تفاله و ملاس چغندر، مازاد کارخانجات قند است و به علت قندی بودن و خوش خوراک کردن مواد غذایی برای پرواربندی بسیار مناسب می باشند

۶-یونجه برای دام خوش خوراک است و از نظر پروتئین ، کلسیم و ویتامین بسیار غنی است. ارزش غذایی برگ یونجه بیش تر از ساقه آن است لذا زمان و نحوه برداشت آن تاثیر زیادی روی ارزش غذایی آن دارد.

نیاز غذایی دام پرواری:

- الف- انرژی به وسیله مواد غذایی تامین شده و برای نگهداری بافت های بدن، فعالیت های حیاتی و رشد و نمو صرف می شود. چنان چه انرژی مورد نیاز دام تامین نشود، علایم ظاهری کمبود، مانند لاغری و عدم تناسب اندام بروز می کند
- ب- پروتئین از طریق مواد غذایی تامین می شود و وجود آن برای رشد و نمو دام ضرورت دارد. کنجاله دانه های روغنی و یونجه از مهم ترین منابع تامین پروتئین هستند
- ج- آب برای گوسفند پرواری بسیار ضروری و متوسط مصرف آن ۳ تا ۵ لیتر در روز است.
- د- مواد معدنی مانند سدیم، کلسیم، فسفر، ید و آهن برای رشد و نمو دام ضروری است. برای تامین نمک مورد نیاز دام بهتر است از سنگ نمک استفاده شود.
- ه- ویتامین ها برای فعالیت های عادی ضروری هستند. بخصوص ویتامین D که در جذب کلسیم و فسفر نقش دارد. کلسیم و فسفر در رشد اسکلتی دام بسیار موثر هستند.

جیره غذایی مورد نیاز گوسفند پرواری:

مقدار غذایی که در ۲۴ ساعت در اختیار دام قرار می گیرد تا دام بتواند به فعالیت های خود ادامه داده و تولید شیر داشته باشد، جیره غذایی گفته می شود. جیره غذایی متعادل مخلوطی از چند ماده خوراکی است که دارای مقدار و نسبت صحیحی از انرژی و مواد مغذی مختلف بوده و چنان چه روزانه و به میزان کافی در اختیار دام قرار گیرد، احتیاجات آن را از نظر انرژی ، پروتئین، مواد معدنی و سایر مواد مغذی در مدت ۲۴ ساعت تامین می کند.

مواد قابل استفاده در تغذیه گوسفند پرواری

- ۱-دانه جو اگر بصورت بلغوری خورانده شود، یکی از منابع تامین انرژی برای دام است.
- ۲-کاه ساقه خشک تیره غلات و حبوبات است که پس از کوبیدن و جدا کردن دانه بدست.

می آید . از نظر مواد غذایی بسیار ضعیف است. برای گوسفند پرواری گاه بایستی با کود اوره غنی سازی شود.

۳-سبوس، غشاء خارجی دانه غلات است که ارزش غذایی زیادی دارد، برای دام سهل الهضم و ملین و دارای فسفر زیادی است.

۴-کنجاله مازاد کارخانجات روغن کشی بوده که مهم ترین آن، کنجاله تخم پنبه و کنجاله سویا است. این ماده پروتئین زیادی دارد و یکی از اساسی ترین مواد درخوراک گوسفند پرواری می باشد

۵-تفاله و ملاس چغندر، مازاد کارخانجات قند است و به علت قندی بودن و خوش خوراک کردن مواد غذایی برای پرواربندی بسیار مناسب می باشند

۶-یونجه برای دام خوش خوراک است و از نظر پروتئین ، کلسیم و ویتامین بسیار غنی است. ارزش غذایی برگ یونجه بیش تر از ساقه آن است لذا زمان و نحوه برداشت آن تاثیر زیادی روی ارزش غذایی آن دارد.

نیاز غذایی دام پرواری:

الف- انرژی به وسیله مواد غذایی تامین شده و برای نگهداری بافت های بدن، فعالیت های حیاتی و رشد و نمو صرف می شود. چنان چه انرژی مورد نیاز دام تامین نشود، علائم ظاهری کمبود، مانند لاغری و عدم تناسب اندام بروز می کند.

ب- پروتئین از طریق مواد غذایی تامین می شود و وجود آن برای رشد و نمو دام ضرورت دارد. کنجاله دانه های روغنی و یونجه از مهم ترین منابع تامین پروتئین هستند

ج- آب برای گوسفند پرواری بسیار ضروری و متوسط مصرف آن ۳ تا ۵ لیتر در روز است.

د- مواد معدنی مانند سدیم، کلسیم، فسفر، ید و آهن برای رشد و نمو دام ضروری است. برای تامین نمک مورد نیاز دام بهتر است از سنگ نمک استفاده شود.

ه- ویتامین ها برای فعالیت های عادی ضروری هستند. بخصوص ویتامین D که در جذب کلسیم و فسفر نقش دارد. کلسیم و فسفر در رشد اسکلتی دام بسیار موثر هستند.

جیره غذایی مورد نیاز گوسفند پرواری:

مقدار غذایی که در ۲۴ ساعت در اختیار دام قرار می گیرد تا دام بتواند به فعالیت های خود ادامه داده و تولید شیر داشته باشد، جیره غذایی گفته می شود. جیره غذایی متعادل مخلوطی از چند ماده خوراکی است که دارای مقدار و نسبت صحیحی از انرژی و مواد مغذی مختلف بوده و چنان چه روزانه و به میزان کافی در اختیار دام قرار گیرد، احتیاجات آن را از نظر انرژی ، پروتئین، مواد معدنی و سایر مواد مغذی در مدت ۲۴ ساعت تامین می کند.

اصول تهیه جیره متعادل:

برای تهیه یک جیره متعادل باید از میزان احتیاجات گوسفند به مقدار ماده خشک ، انرژی ، پروتئین و مواد مغذی اطلاع داشت. جیره غذایی ضمن خوش خوراکی، قابل هضم بودن و مقوی بودن بایستی از نظر اقتصادی نیز با صرفه باشد و چون گوسفند یک حیوان نشخوار کننده است، وجود مقدار کافی مواد خشبی در جیره ضروری است. مواد خوراکی مورد استفاده در پرواربندی گوسفند نژاد مهربان شامل یونجه، جو بلغور شده، کنجاله تخم پنبه ، سبوس گندم، تفاله خشک چغندر قند و کربنات کلسیم است. برای هر راس دام، مقدار خوراک مصرفی در هر روز ۱۳۰۰ گرم است. نسبت ترکیب کنسانتره و علوفه به ترتیب ۷۸۰ گرم و ۵۲۰ گرم بوده بطوریکه کنسانتره و یونجه را کاملاً با هم مخلوط کرده و در سه نوبت صبح، ظهر و عصر در اختیار بره ها قرار داده می شود. برای عادت کردن بره ها و جلوگیری از مشکلات گوارشی ناشی از خوراک مصرفی، تغییر جیره بایستی به تدریج و طی یک هفته تا ده روز انجام شود. در ماه دوم پرواربندی مقدار خوراکی

مصرفی ۱۶۰۰ گرم می شود بطوری که برای هر بره ۱۲۸۰ گرم کنسانتره و ۳۲۰ گرم یونجه به صورت مخلوط درسه وعده داده می شود.

زمان خاتمه پرواربندی:

اصولاً مدت پرواربندی یکصد روز است و هر زمان که اضافه وزن به دلیل اضافه شدن چربی بدن باشد بایستی پرواربندی خاتمه یابد. در اواخر پرواربندی ضریب تبدیل غذایی کاهش یافته و به ازاء مصرف هر واحد جیره غذایی افزایش وزن بره ها اقتصادی نخواهد بود. نکات مهم دیگری که در پرواربندی بایستی مورد توجه قرار گیرد:

۱- چون خرید بره ها حدود ۵۰ تا ۷۰ درصد کل مخارج پرواربندی را تشکیل می دهد بنابراین در خرید بره دقت لازم صورت گیرد.

۲- بره هایی را که در اواسط تابستان خریداری می شوند بهتر است تا اوایل پاییز در چراگاه ها یا پس چر مزارع چرا داده و سپس به جایگاه پرواربندی منتقل شوند

۳- جیره غذایی بره های پرواری از نظر اقتصادی بایستی قابل صرفه باشد

۴- سرعت رشد بره های نر بیش تر از بره های ماده است و راندمان لاشه آن ها بهتر است

۵- از اخته کردن دام های پرواری خودداری نمایی زیرا هورمون های جنسی در سرعت رشد بره های پرواری بسیار موثر می باشند.

خلاصه مطالب:

چاق کردن گوسفند با استفاده از جیره مناسب و اقتصادی در حداقل زمان را پرواربندی می گویند. هدف پرواربندی ذخیره چربی در داخل بافت های عضلانی می باشد. عمل پرواربندی در بره های جوان و گوسفندان بالغ و پیر انجام می شود. برای پرواربندی از نژاد سنگین وزن مانند نژاد مهربانی استفاده می شود. بهترین سن برای شروع پرواربندی سن ۴ تا ۵ ماهگی و پایان آن ۸ تا ۹

ماهگی است . در تغذیه گوسفند پرواری باید از علوفه خشبی و مواد کنستانتیره استفاده نمود.
گوسفند مهربان جزء نژادهای پرتوقع بوده و برای پرواربندی آن بایستی جیره متعادل تهیه شود.